

նիք» թերթը Պոսթընի մէջ՝ Այդ հաւաքածուն, ո՛չ միայն երգելի բերթուածներու շտեմալան մը կը ներկայացնէ, այլ կը ցուցնէ և կը սորվեցնէ զանազան երգերու եղանակներն ալ՝ եւրոպական նոթայով: Սյոյն մեծագիր հասորը՝, որ կը բաղկանայ Յօն էջերէ՝ նոխացած է 20(0)է աւելի Ազգային, Հայունասպահական, Յեղափոխական և Սիրոյ երգերով: Նոթագրեալ եղանակները թուով 61 հատ են, որոնց ճշտութեան մասին հրատարակողը զրած են Յառաջարանին մէջ՝ թէ «Երգերը հմուտ անձերու կողմէ երգելով՝ ձայնագրած է Պոսթընի յայտնի երաժշտագիտ Mr. Y. P. Weston. Կոմիտաս Վարդապետի և Պն. Գրիգոր Միջրայեանի (Սիւնի) եղանակած երգերը ընդունած ենք Կովկասէն՝ հեղինակներէն. մասսամբ միայն օգտած ենք կողմնակի աղքիւներէ»:

«Հայրէնիք» ի խմբագրութիւնը կը ստուերագծէ նաև մի քանի նշանաւոր հայրանաստեղծներու կենդանագիրներն և անոնց կենսագրական գիծերը. ասոնք են. Հ. Ղ. Ալիշան. — Հաւորոնեան. — Գամառա — Գամթիպա. — Պ. Դուրեկան. — Խորիմեան Հայրիկ. — Մ. Նալբանդյան. — Խ. արք. Նար - պէջ. — Մ. Գէշիկթաշլեան. — Նահապետ Քուչակ. — Ասոնցմէ դուրս կան մէկ երկու այլ եղափոխական գործիչներու պատկերներ՝ իրենց ձօնուած երգերուն քովիկը:

Երգարանին սկիզբ՝ Յառաջարանին ալ առաջ՝ Հայոց Պաշտելի Նահապետին թողուած է ստուար հաւաքածոյին Նախերգանքն ընել՝ իր «Գարունն Հայաստանի» քաղցր և հմայիչ ոտանաւորով:

Հայոց աշխարհիկ, գարոնող է հասել: Ահա գեղեցիկ գարուն ցո եկել. և այլն: Ճոխ երգարանին հրատարակութեան առթիւ՝ հրապարակաւ կը շնորհաւորենք անոր կազմութեան ձեռնարկողները, որ իրաւամբ գովեսափ արժանի են: Զայս ունենալ կը յանձնարարենք ամէն անոնց՝ որոնք հայ անունը կը կրեն:

Հ. Ղ. Տաթևան

Հայ Արևիեւէքի ԹԱՐԱՔԱՆԻԹԹԵՐԻՄՈՒՄԻՒՄՆԵՐԻ

(Կ. ԳՕԲՐԻՆԻՆ)

Արդի ազգային գրականութեան մէջ կը յապահույուն տեսնել զանազան պատմագրութիւններ, թէ քաղաքական և թէ քննական, որոնք ընդհանրապէս մասնական գրութիւններ են և կամ չեն հայ պատմութեան հետ միայն կը գրադին: Միշտեն եւրոպական գրական ասպարհոցին վրայ, չնորդիւ Ասորիքի, Եղիշտոսի և Յուհանատանի մժամանակ պեղումներուն, այս երկրներու վայրուն անցեալի պատմութիւնը դարձեալ կը կենանանանց դարաւոր աւերակներու տակէն և արդի պատմութեանց հետ համընթանալու կը ճգի գպացներու մէջ:

Չենք ըսեր թէ անծանօթ է հին ազգաց, մասնաւոնդ արեւելան ազգաց քաղաքակրթութեան պատմութիւնը մեր գրականութեան ալ. բայց անոր գասաւանգութիւնը ընդհանրացած չէ մեր գլորութեան մէջ, որովհետ կարեռու միջոցը, զասագիրքը կը պակսի անոնց: Սակայն, չնորդիւ Պ. Խո. Յարութիւնանի և Պ. Ցովս. Թաղէսանի այդ առաւելութիւնն ալ կ'ունենան ճրմայ հայ աշակերտները:

Երկու գրիւներուն կ. Գոյրինի ուուս հեղինակնեն Ասոնցի Քաղաքակրթութեան» դասագրին կարուրագոյն էջերը թարգմանելով և հմայից յաւելուածներով զայն նոխացնելով, կ'ընծայեն հայ պարոցներուն:

«Հին Արեւելիքի Քաղաքակրթութեան» պատմութիւնը իր 324 էջերուն մէջ 107 պատկերներով ամենորոշ զարգար կու տայ այդ ազգաց վրայ, որոնք արևմտեան Ասորյա տիրեցին մի առ մի զարգարական ու գէնքով:

Առասպելի ստուերներէն դուրս կը ցատկին պարզ ու գրաւիչ կերպով, Ասորյա անցեալին մշտաւոր ու նիւթական կեանքը:

Գիրքո՞ եօթն զանազան մասերու բաժնուած է. «Նախամարդու կեանքը, Եղիշտոս, Բաբելոն և Ասորեստոն, Փիւրիկիա, Արիական Յեղան Հերոսական Ցունաստանը. Այս բաժնանւելու մէջ կը տնենուի ճարտարահիւն գրիւ մը գործունչութիւնը և եղած յաւելուածներու հմայութիւնը ու ճաշակաւոր դասաւորութիւնը: Միայն թէ, անշուշն ներոպամիտ պիտի գտնուի Պ. Թաղէսուեան այս կիսուողութեանս, «Նախամարդու կեանքը» որ նախառուարքը թարգմանուած է միանց Վիպաէրի ընդպարակ երկէն, այնքան գիտական հմայութիւն ընւի, որքան իր յաջորդ մասերը, թէպէտ և յարգելի թարգմանիչը գրիսի յառաջարանին մէջ կ'ըսէ թէ՝ «տեղ տեղ կրնաւել ենք բնակըրը, լայտանելով իմաստակի այս մանրաւանութիւնը, որոնք էական նշանակութիւն չունենալով մի միայն կը ծանրաբեռնէին աշակերտների յիլողութիւնն»: Սակայն, Պ. Թաղէսուեան այս նախազգույնութեամբ; «Նախամարդու կիսուողը» զրիս միւս մասերուն հաւասար ըլլալէն, իրեն հմտութիւն և իրականութիւն շատ հեռու կը բռնէ, գասն զի ընթերցողն առջնե

Նկարագրուած կը տեսնէ թարմ գոյներով լոկ արդի թափառաշըջիկ, խաշնարած ցեղ մը:

Քարէ, երկաթէ բարերու շրջանին՝ զենքերու, ամաննը, գերեզմաններու պատկերներն՝ աշակերտի դասերուն զաղագարի ընկեր կ'ըլլան. բայց, անոնց գունագեղ ծաղկանի փունչի մը կը կը նսանին, որոնք վաղանց ժպիտով մը կը թառամբն մորերու համար. զիտական հետաքրքրութիւնը առթելու համար լաւ էր կարծեմ, փոխանակարականին, հմտական ծանոթութիւններով նոխացնել զայն:

Եղիպտոսը շատ պարզ ու հմտալից շարադրուած է, ոչ միայն ուստաղող համար է այլ նաև որ և ից ընթերցողին. Հոկաց շիրմաներու անապատը իր աստուածային հովանովս, որ բարերար աստուեց մը զինութեամբ կիզիչ անապատին լոիկ սոլորդելով՝ ծովերու ափերուն կը դիմէ, քանի մը էնթու մէջ կը ներկացանց ընթերցողին իշտակ ու պատկերալից. բնանկարի մը ներդաշնակ գունաւորումն է արշալոյսից շողորուն ներքն: Կոյնը պիտի ըստն նաև գրիս նացաց ամբողջութեանը վրայօք:

«Ճն Առեւելիք Փաղաքարթութեան» գասազիրը ի լոյս ի ընծառած մեր երկու յարգեի իրաւունքը, զրչի բնական ճարտարարթիւնը ի գործ կը զննեն ճաշկաւոր ոնո՞յ իրենց այս երկին մէջ. Եղիպտոս, Բաբելոն և Ասորեստան, Փինիքիս, Պարսկաստան և Յունաստան, իհենց բարուց ու գարուց պարզութեամբը, իստութեամբը, բրուութեամբը ու մուտոր զարգացումովն եռուզեռ բնականութիւն մը կը ներշնչեն ընթերցողին որ կարծես աչքերը սեկուած՝ բուրգերն, Ալիմպուսն ու Էլպորուգն, կը դիմէ Ասիհան՝ ասելի զօրեղ, վսեմ, ինքնատիպ, քան ինչ որ է արդին:

Կրեանք ըստն որ ազգի մը բարքերն ու կրօնքը՝ պապոյց մըն է նաև անոր անցեալին և սոնկծող մոտացը. Գրիս մէջ այս մասը պատշին դիրքը կը բունէ զրաիչ ու հմտալից ոնով: Ջնուց, տարածներու, անոթներու, շիրմաներու պատկերներ և մանաւանդ Եղիպտոսի բուրգերը և քանի մը մենենադրոշ իներցիրից ու բնեացիր արձանագրութիւններ, աշակերտաց ընտիր առանցորդներ կ'ըլլան հութեան մէջ փնտուելու՝ զաղագարի, գեղարեւեսիք նրբութիւն, զանազանութիւն ու զարգացումն:

Պ. Խ. Յարութիւնների և Պ. Ցովս. Թաղէտսեանի այս երկը՝ բաղադրիք շատ ընտիր յատկութիւններ ունին. Ուսու հեղինանին ուսու զարցուներուն մէջ մէծ գովեստով զնամատուած այս զիրքը, անուշտ նայն արդինք պիտի ունենայ հայ զրշին տակ, մեր դպրոցներուն մէջ, և գաւառանդութեան լաւագոյն դրութիւն մը հաստատելով, զայն հետաքրքրական պիտի ընդայէ ամէն հայ աշակերտի:

Բ* Յ. Յ.

80ն ՈՒ ԶԵՒ: ՈՂ.ՔԻՒԻՐ - XXV - 8. ՆԱԽԱՐԵՒՆ: — Պ. Տիգ. Նազարեանի Ռդրիւրին իւ ամեակի առթիւ կազմուած խրմա- րագրական մասնաւողն հրատարակած է յիշեալ 70 էջերէ բաղկացած փոքրապիր զրբոյշը: Ցպուած է ի թիֆլիս. Օր. Ն. Ռդանեանցի Ելեկտրաշարժ տոպարանը. Կ'արձէ 30 կոպէկ:

Պ. Յ. Թումանեան կը շարունակէ մանակներու յարմար կենդանիներու պատկերներով բացատրուած՝ իրազիտական-զաւեշտական - այլաբանական պատմուած-քի շարքը՝ որոնց Պ. Գ. Երիշեանի գունագեղ նկարներով զարդարուած ըլլալով՝ ակնախալիք են և հայ Մամուլին համար իրենց տեսակին մէջ եզական կը գտնենք:

Հ. Դիւստերդիկի վլմագրատունը կը տպուի և Մահեկան զրադարան N^o... Հրատարակութիւն ի.ի. Մ. Մ. Թումանեան նշանագիրը ունի: Հետևեալ թիւերը փոքրադիր են և իւրաբանչիւրը 15 կոպէկ 4'արձէ:

ԱՆՑԱՂԹ ԱՔԼՈՒԾ (N. 4). — ՄԻՑԸ (N. 5): — ՈՒԼԱԿԻԸ (N. 6): — ԱՎՈՒԿԱԸ (N. 7): Խակ ՇՈԽՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ (N. 1): — ԱՆԲԱՂԸ Պ.Ա.ԱՆԻԿԱԿԱՆՆԵՐ (N. 2) մէծադիր են և առաջինը 25 կոպէկ ու երկրորդը 35 կոպէկ կ'արձեն:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ. Պոլսոյ մէջ «ԱՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՏԵՆԱԱԴՐԱՐԱԿՆ» պնունով Խմրազորութիւնը մը ձևացուցած է, յիրաւի նուրբական նպատակ մ'ունենալով Հայ ժողովուրդին բաղաքական և նիւթական զարգացմանը նպաստելն որով Խմրազորութիւնը շահասիրական ամէն ձկուումէ հեռու կը տեսնուի, վասն զի իր հրատարակած և ի լոյս ընծառական ամէն հատորիկները չնշին փոխարժեքով կը զրկէ ամէն հայերու: Խոյս տեսած թիւերը հետեւեալը են:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԷՌԵԹԻՒՆԸ: Լաւայ. — Թիւ 1. զինը 50 փարա:

ԵԽԻՊՈԱՑԻՒՆԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՔԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ: Թիւ 2. զինը 50 փարա:

Ճշմարիտ բարեւելամութեանը՝ այս կինաց ձամնութեանէ կը քաղցրացմէ (թամինացէ):